

Warszawa, dnia 3 grudnia 2010 r.

RPO-660896-VII-7020/7016/10/PK

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Miejskiej Izbie Wytrzeźwień w Szczecinie
(wyciąg).

1. Wprowadzenie

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 22 listopada 2010 r. do Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Szczecinie, przy ul. Gen. Dąbrowskiego 22 - 24 (zwanej dalej Izbą), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania Izby z Dyrektorem Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Szczecinie oraz innymi pracownikami pełniącymi dyżur w Izbie;
- dokonano oglądu Izby, w tym: sal dla osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, wyodrębnionych pomieszczeń dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia albo zdrowia lub życia innych osób przebywających w Izbie, ambulatorium, sanitariatów, magazynów do przechowywania bielizny pościelowej brudnej i czystej, szatni dla osób zwalnianych z Izby, pomieszczenia służącego do przyjmowania i zwalniania osób, a także pomieszczeń socjalnych dla pracowników Izby;

- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowę z jedną osobą zwalnianą z Izby w czasie wizytacji;

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Dyrektorowi Izby oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Statut Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Szczecinie, Sprawozdanie z wykonania budżetu przez Izbę za 2009 rok, zarządzenie nr 06/2010 Dyrektora Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Szczecinie z dnia 21 czerwca 2010 r., protokoły kontroli sanitarnych Izby przeprowadzonych w dniach 20 listopada 2009 r. i 16 listopada 2010 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Szczecinie, a także dane statystyczne w zakresie przyjęć do Izby w 2009 i 2010 r.

2. Charakterystyka Izby

Miejska Izba Wytrzeźwień w Szczecinie jest jednostką organizacyjną Miasta działającą w formie zakładu budżetowego, z wyodrębnionym organizacyjnie zespołem osób i środków majątkowych. Działalnością Izby kieruje Dyrektor, zgodnie z postanowieniami statutu, oraz reprezentuje Izbę na zewnątrz.

Celem działalności Izby jest zapewnienie pobytu osobom w stanie nietrzeźwości, na czas niezbędny do wytrzeźwienia, w celu wyeliminowania zagrożeń, jakie stwarza osoba nietrzeźwa dla siebie i innych osób lub porządku publicznego.

Do zadań statutowych Izby należy:

1. izolowanie osób w stanie nietrzeźwości, sprawowanie nad nimi opieki, zapewnienie im odpowiednich warunków pozwalających na bezpieczne trzeźwienie i powrót do normalnego stanu fizycznego i psychicznego;
2. udzielanie osobom w stanie nietrzeźwości świadczeń higieniczno-sanitarnych;
3. udzielanie osobom w stanie nietrzeźwości pierwszej pomocy w nagłych wypadkach;
4. informowanie osób opuszczających Izbę o szkodliwości nadużywania alkoholu;

5. motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego;
6. prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu oraz dla ich rodzin;
7. wykonywanie innych czynności związanych ze zwalczaniem alkoholizmu;
8. prowadzenie całodobowego „alkoholowego” telefonu zaufania oraz
9. prowadzenie punktu konsultacji prawnych dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin.

W okresie zimowym Izba zabezpiecza ponadto 4 miejsca noclegowe dla osób bezdomnych będących pod wpływem alkoholu, zgłaszających się samodzielnie do Izby.

Pojemność Izby wynosi 24 miejsca. Osoby nietrzeźwe umieszczane są w 6 salach czteroosobowych, wśród których wydzielono sale dla: mężczyzn, kobiet oraz osób do lat 18. Ponadto, wyodrębniono dwa pomieszczenia przeznaczone dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia albo zdrowia lub życia innych osób przebywających w Izbie (odrębne dla mężczyzn i kobiet).

Do Izby przyjmowani są mężczyźni i kobiety z terenu miasta i gminy Szczecin oraz z gmin ościennych.

W Izbie zatrudnionych jest 25 pracowników (24,5 etatu), w tym 20 w części usługowej, w skład której wchodzi: 3 kierowników zmiany, 5 opiekunów zmiany, 4 depozytariuszki oraz 7 porządkowych (18,5 etetu). Pozostałe osoby zatrudnione są w pionie administracyjnym (6 etatów). Izba bezpośrednio nie zatrudnia lekarzy. W tym celu podpisała umowę na obsługę medyczną z firmą zewnętrzną. Firma ta zawiera kontrakty z lekarzami. W chwili obecnej kontrakt podpisało dziewięciu lekarzy. Lekarze pełnią dyżury w godzinach od 7.00 do 16.00 i od 16.00 do 7.00 przy czym w weekendy oraz dni świąteczne dyżury są całodobowe. Liczba dyżurów pełnionych przez poszczególnych lekarzy jest przez każdego z nich ustalana comiesięcznie. Każdy z lekarzy odbywa ok. 5 dyżurów w miesiącu.

W dniu wizytacji w skład zmiany wchodził: kierownik zmiany pełniący jednocześnie funkcję depozytariusza, opiekunka i opiekun zmiany, porządkowy oraz lekarz.

Jak wynika z informacji przekazanych wizytującym przez Dyrektora Izby, wszyscy kierownicy zmian oraz opiekunowie zmian przechodzą coroczne szkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy, stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych. Są ponadto zobowiązani do przedstawienia pisemnej opinii psychologicznej o zdolności do pracy w Izbie, w tym o przydatności do pracy w warunkach wymagających stosowania środków przymusu bezpośredniego. Szkolenia z zakresu pierwszej pomocy oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego prowadzone są przez firmę Concret z Grudziądza.

Opłata za pobyt w Izbie wynosi 250 zł. Jeżeli osoba umieszczona posiada przy sobie pieniądze, dokonuje się potrącenia należności za pobyt, pozostawiając jednakże kwotę niezbędną na powrót do miejsca zamieszkania i posiłek. Izba dokonuje również zastawów na przedmiotach osób w niej przebywających, na poczet należności za pobyt. Ściągalność opłat od pacjentów na koniec 2009 r. oszacowano na 28,5 %.

Działalność profilaktyczna świadczona przez Izbę, polega na prowadzeniu z osobami opuszczającymi Izbę, które zgłoszą taką chęć, rozmów uświadamiających zagrożenie w zakresie uzależnienia od alkoholu. Rozmowy te prowadzone są przez terapeutę (poprzedniego dyrektora placówki). Każda z zainteresowanych pomocą osób, otrzymuje w trakcie takich rozmów adresy specjalistycznych poradni odwykowych, z którymi może nawiązać kontakt. Jak wynika z informacji przekazanych przez Dyrektora Izby, jeśli pacjentem Izby jest osoba nieletnia, administracja placówki dokłada wszelkich starań, by w trakcie jej zwalniania, obecny był któryś z rodziców. Rozmowa z terapeutą przeprowadzana jest wówczas w obecności rodzica, a nieletni uświadamiany jest o zagrożeniach, które niesie ze sobą spożywanie alkoholu.

3. Ogląd Izby

Pomieszczenia Izby mieszczą się w parterowym budynku. Na potrzeby związane z pobytem osób nietrzeźwych przeznaczono, jak wspomniano wcześniej, 6 sal. W osobnym skrzydle budynku usytuowano gabinet Dyrektora oraz pomieszczenia administracyjno – biurowe. Stan budynku ocenić można jako dobry.

Przeprowadzony ogląd pomieszczeń oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły stwierdzić, iż Izba została wyposażona w urządzenia w sposób zgodny z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192 ze zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Pomieszczenia, w których przebywają osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia, toalety oraz ciągi komunikacyjne objęte są monitoringiem telewizji przemysłowej.

Osoba doprowadzana do Izby oczekuje na przyjęcie w poczekalni. Po odebraniu od niej depozytu wartościowego, który przechowywany jest w szafie pancerniej w dyżurce Izby, osoba prowadzona jest do szatni, w której pozostawia ubranie oraz otrzymuje odzież zastępczą. Szatnia dla osób przyjmowanych do Izby składa się z przebieralni, wyposażonej w monitoring i lampę bakteriobójczą oraz szatni właściwej, w której na osobnych półkach przechowywana jest odzież pacjentów. Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich dokonujący oglądu Izby zwrócili uwagę na brak wyposażenia przebieralni w wykładzinę umożliwiającą zmianę odzieży bez konieczności stąpania bezpośrednio po podłodze przebieralni.

Po zmianie odzieży, osoba doprowadzona w celu wytrzeźwienia badana jest przez lekarza, którego gabinet znajduje się naprzeciwko szatni. Ściany tego pomieszczenia wyłożone są glazurą, podłoga zaś gresem. W opinii lekarza przebywającego w dniu wizytacji na dyżurze w Izbie, gabinet wyposażono w niezbędny oraz wystarczający do opieki na pacjentami sprzęt (defibrylator, przenośny aparatambu umożliwiający oddychanie oraz przenośny ssak). Apteczka stanowiąca

element wyposażenia ambulatorium, zaopatrzona była w leki zgodnie z wymogami Ministerstwa Zdrowia, zawartymi w rozporządzeniu. W sytuacji, w której przeprowadzone w Izbie badanie lekarskie uzasadnia potrzebę hospitalizacji osoby doprowadzonej do wytrzeźwienia, do Izby wzywane jest pogotowie ratunkowe. Ze względu na bliskość szpitala, czas potrzebny na dojazd karetki wynosi ok. 5 min.

Czynności związane z przyjęciem kobiet oraz bezpośrednią opieką nad nimi w czasie pobytu w Izbie, sprawuje wyłącznie żeński personel lub pracownik medyczny, co wiąże się z tym, że skład zmiany ustalany jest w sposób uwzględniający obecność tych osób.

Do dyspozycji osób zwalnianych z Izby przeznaczono dwa węzły sanitarno – higieniczne (osobny dla mężczyzn oraz kobiet). W skład każdego z nich wchodzi natryski, umywalki oraz toalety. Ściany w tych pomieszczeniach wyłożone są glazurą. Sanitariaty utrzymane były w czystości, ich stan nie budził zastrzeżeń. W dniu wizytacji znajdowały się w nich mydła w płynie oraz papierowe ręczniki. Zarówno męski, jak i żeński sanitariat monitorowane są za pomocą kamer telewizji przemysłowej. Sposób zamontowania kamer w tych pomieszczeniach umożliwia w ocenie przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich pogląd części intymnych osób korzystających ze znajdujących się w nich toalet (zapoznano się z obrazem transmitowanym z sanitariatów przez kamery).

Sal dla osób zatrzymanych wyposażone są w łóżka z materacami pokrytymi tworzywem nieprzepuszczającym wody i łatwo zmywalnym. Spośród 6 sal, wyodrębniono salę dla małoletnich (4 łóżka) oraz salę dla kobiet (4 łóżka). Ponadto, 2 pomieszczenia przeznaczono dla osób, których zachowanie stwarza poważne zagrożenie dla ich zdrowia lub życia, albo zdrowia i życia innych osób przebywających w Izbie – jedno dla mężczyzn i drugie dla kobiet. Każdą z tych sal wyposażono w łóżko.

Ściany sal do wysokości ok. 2m pomalowane zostały farbą olejną. Podłogi zaś wyłożono gresem. Sale były czyste, bez widocznych uszkodzeń. Nad drzwiami każdej z sal umiejscowiono zabezpieczony metalową siatką punkt świetlny, który w ocenie przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich emituje zbyt słabe światło. Ponadto, w pokojach zamontowano uchylne okna, zabezpieczone od wewnątrz stalową siatką.

Kaloryfery znajdujące się pod oknami także zabezpieczono siatką. Temperatura panująca w opisywanych pomieszczeniach nie wzbudziła zastrzeżeń przedstawicieli Rzecznika.

W Izbie nie wyodrębniono sali izolacyjnej dla osób wymagających świadczeń higieniczno – sanitarnych. Osoby takie (najczęściej osoby bezdomne) umieszczane są osobno w salach ogólnych. W trakcie wizytacji, osoba nietrzeźwa o nieznanym statusie sanitarno-epidemiologicznym przebywała w jednej z sal przeznaczonych do stosowania czasowego unieruchomienia za pomocą pasów.

Czysta i brudna bielizna pościelowa przechowywana jest w Izbie osobno. Czysta, składowana jest na półkach znajdujących się w osobnym pomieszczeniu, brudna zaś w odrębnym magazynie. Odzież i bielizna osób o nieznanym statusie epidemiologicznym przechowywana jest w foliowych workach w jednym z pomieszczeń znajdującym się w części administracyjnej Izby.

Pacjentom przebywającym w Izbie w celu zaspokojenia pragnienia wydawana jest kawa zbożowa oraz woda.

4. Rozmowa przeprowadzona z zatrzymanym.

W czasie wizytacji przeprowadzono rozmowę z jednym mężczyzną oczekującym na zwolnienie z Izby. Rozmowa według kwestionariusza odbyła się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez pacjenta placówki.

Respondent wskazał, iż przed dowiezieniem do Izby spożywał alkohol w okolicy domu. Podał także, iż został dowieziony przez patrol Policji. W jego przekonaniu, umieszczenie w Izbie nie było konieczne - funkcjonariusze Policji mogli go zawieźć do domu. Czas pobytu mężczyzny w Izbie nie przekroczył 24 godzin. Respondent nie zgłosił zastrzeżeń co do sposobu traktowania przez personel Izby oraz odebrania depozytu.

Po dowiezieniu do Izby Wyrzeźwień, mężczyzna dobrowolnie poddał się badaniu na zawartość alkoholu za pomocą alkometru. Rozmówca nie pamiętał czy był badany przez lekarza.

Mężczyzna stwierdził, iż w sali, razem z nim, przebywało 3 innych mężczyzn. Nie zgłosił zastrzeżeń co do ich zachowania. Temperaturę panującą w sali ocenił jako właściwą; nie zgłosił trudności z umożliwieniem załatwienia potrzeb fizjologicznych. Pytany o możliwość zaspokojenia pragnienia w trakcie pobytu w Izbie stwierdził, iż otrzymał wodę z kranu w naczyniu jednorazowym.

Wobec rozmówcy nie stosowano środka przymusu bezpośredniego, w postaci unieruchomienia na łóżku za pomocą pasów.

5. Analiza dokumentacji Izby.

Strukturę organizacyjną Izby reguluje Statut, stanowiący załącznik do Uchwały Nr XLIII/821/05 Rady Miasta Szczecin z dnia 27 września 2005 określający główne cele i zadania Izby. Regulacje zawarte w Statucie zredagowane zostały w sposób zrozumiały i przejrzysty.

Z danych statystycznych zawartych w zestawieniach udostępnionych przez Izbę Wytrzeźwień na potrzeby niniejszej Informacji wynika, że w 2009 r. do Izby przyjęto 7771 osób, w tym: 6867 mężczyzn, 784 kobiety, 108 chłopców oraz 12 dziewcząt. W okresie od stycznia do października 2010 r. do Izby Wytrzeźwień w Szczecinie przyjęto łącznie 6137 osób, w tym: 5498 mężczyzn, 585 kobiet oraz 54 chłopców.

W 2009 r. miał miejsce w Izbie jeden zgon. Przyczyną zgonu był krwiał na mózgu spowodowany upadkiem mężczyzny doprowadzonego w celu wytrzeźwienia i uderzeniem głową o podłogę. Mężczyzna przebywający w Izbie jako pacjent został odepchnięty przez innego pacjenta umieszczonego razem z nim w sali. Postępowanie prowadzone w tej sprawie przez prokuraturę nie wykazało żadnych nieprawidłowości w wypełnianiu obowiązków przez pracowników Izby wobec pokrzywdzonego.

Z treści zarządzenia nr 06/2010 Dyrektora Miejskiej Izby Wytrzeźwień w Szczecinie z dnia 21 czerwca 2010 r. wynika, iż z uwagi na stanowisko Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych kwestionujące zasadność dokonywania zastawów na telefonach komórkowych wraz z kartami pamięci należącymi do osób przyjmowanych do wytrzeźwienia, z dniem podpisania w/w zarządzenia, Izba zakończyła praktykę dokonywania takich zastawów. Zgodnie z

postanowieniami zarządzenia, zastaw może być ustanowiony wyłącznie na telefonie komórkowym bez karty pamięci, która wydawana jest osobie zwalnianej z Izby.

Analiza treści protokołów z kontroli Izby Wytrzeźwień przeprowadzonych w dniu 16 i 20 listopada 2009 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Szczecinie, dotyczących odpowiednio: dokumentacji medycznej pacjentów Izby oraz karty przekazania odpadu, nie wykazała żadnych nieprawidłowości w skontrolowanych obszarach.

6. Wnioski.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwalają uznać, iż w Izbie Wytrzeźwień w Szczecinie przestrzegane są prawa osób doprowadzonych tam w celu wytrzeźwienia.

Pomieszczenia Izby są zadbane, utrzymane w czystości, zapewniają dobre warunki bytowe.

Ponadto, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich uznają, że dla poprawy warunków pobytu osób w Izbie Wytrzeźwień w Szczecinie wskazane jest:

- odstąpienie od zasady przymusowej zmiany odzieży przez osoby doprowadzone do wytrzeźwienia i umieszczane w Izbie, zgodnie z brzmieniem § 10 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192 ze zm.);
- zmiana miejsca montażu kamer w sanitariatach dla kobiet i mężczyzn w taki sposób, by części intymne osób załatwiających potrzeby fizjologiczne nie były widoczne dla kamer;
- wyposażenie przebieralni w wykładzinę oraz
- zwiększenie mocy oświetlenia sal dla osób umieszczanych w Izbie.

W odpowiedzi z dnia 23 lutego 2011 r. Dyrektor Miejskiej Izby w Szczecinie poinformował Krajowy Mechanizm Prewencji o wykonaniu zawartych w Informacji

zaleceń (odstępiono od zasady przymusowej zmiany odzieży osób umieszczanych w Izbie; zmieniono kąt obrazu emitowanego przez kamery zainstalowane w toaletach; zakupiono dywanik do przebieralni oraz przenośną lampę).